

Bladet om gress til sportsbruk 2 - 2015

GRESS *forum*



SAMARBEIDSPARTNERE



VI HAR SPESIALISERT OSS PÅ KLIPPERE TIL GOLFBANER. UTVALGET FINNER DU HOS OSS!

Spør oss om tilbud
og demonstrasjon når
utstyrsparken skal
oppgraderes!



GP400



TveitPark

Mob: (+47) 905 60 660 - E-post: gunnar@tveitas.no - www.tveitpark.no
Adresse: TveitPark AS, Strandgaten 111, 4307 Sandnes

**RANSOMES
JACOBSEN**

KLIPPERE TIL ALLE FORMÅL



AR3



ECLIPSE322



AR722



HR300



AR522



LF550

HEI ÆREDE KOLLEGER



Nå har vi kommet til midten av mai når dette skrives og de fleste har fått åpnet banene sine. Noen har hatt åpent ett par måneder allerede mens andre må vente noen uker til. Slik er det i vårt langstrakte land. Dette gir klubbene og spesielt oss som jobber på golfbanen forskjellige utfordringer.

Det finns baner i Norge med flere tusen medlemmer og kanskje bortimot 30.000 runder i året, mens andre anlegg bare har noen hundre medlemmer og noen få tusen golfrunder.

Våre medlemmer reiser mer og mer og ønsker for og kravet til hjemme-klubb øker mer og mer.

Vi greenkeepere er flinke fagfolk, men mange av oss er ikke like flinke med ord og lar oss litt skalte og valte med av både DL og styret fordi vi ikke klarer å argumentere og diskutere. Vi sliter med å få fram hvor viktig kunnskapen vår er.

Man blir ofte konfrontert med hvor raske greener de har andre steder etc. Det meste henger sammen med økonomi. Vi her i Fredrikstad klarer ikke å matche de store klubbene på kvalitet, akkurat som de små klubbene ikke kommer opp til vår standard.

Og det er her, kjære kollega, at dere må være trygge på hva dere kan. Vi må ta ansvar for produktet vi skal levere, og levere ett produkt i henhold til den økonomien vi får av klubben. Mer enn det er vanskelig og få til.

Jeg bruker ofte et ordtak her nede i Østfold. Det er så enkelt at alle forstår: «Det er vanskelig, om ikke umulig og bygge motorvei med en traktorgraver». Bruker gå opp ett lys for noen da.

Derfor, meld dere inn som klubbmedlem i NGA. Sammen er vi sterke. Og begynn allerede nå å planlegge 2016 års gresskurs som kommer til å bli kjempespennende.

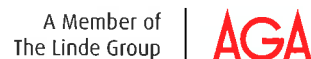
Agne Strøm, president i NGA

nga
mesterskap
og firmamesse

15. og 16. september
på Miklagard



BIRDIE MEDLEMMER



Gressforum utgis av Norwegian Greenkeepers Association.
Det trykkes i 600 eksemplarer og sendes til abonnenter og medlemmer av NGA.

Ansvarlig redaktør:
Mari Myhrene Telefon 916 90 906
adm@nga.no

Layout: Trond Nor-Hansen
Forsidebilde: Logan på Nøtterøy GK
Trykk: bkgrafisk

Annonser:
Mari Myhrene
adm@nga.no
Helside: Kr 8.000,-
Halvside: Kr 5.000,-
Kvartside: Kr 4.000,-
Spesialplassering + 20%
Rabatt ved 4 innrykk - 20%

Frister for annonser og annet stoff:
15.februar, 15.mai,
15.august, 15. oktober
Utgivelse ca 4 uker etter materiellfrist

Norwegian Greenkeepers Association
Daglig leder: Mari Myhrene
Telefon: +47 916 90 906

Telefon: +47 91690906 / +47 32793312
e-post: adm@nga.no
Fagansvarlig: Agnar Kvalbein
Telefon +47 40402089
E-post: agnar.kvalbein@nga.no
www.nga.no
Postadresse: Myhreneveien 28
3483 Kana – Holmsbu

Minnord

Om Egil Andersen
Av Espen Bergmann

Med sjokk og vantro, leser jeg SMS'en om og om igjen gjennom tårene som slører klarsynet. Jeg skjønner teksten godt, men vil ikke forstå. Avsenderen er Marit Andersen, melding sendt 24/02/2015 kl. 08:49. «Egil sovnet stille inn med oss rundt seg i går kveld. Klem til dere med min skjelvende hånd. Marit»

*Jeg synker jeg sammen i stolen, tårene fortsetter å renne, hvor kommer alt fra? Jeg fatter det ikke.
Dette skulle jo gå bra!*

Den 23. februar 2015 gikk Egil Andersen bort, en av «våre» i bransjen vår.

Har du som Greenkeeper eller Banemester noen gang diskutert sand, har du sikkert hørt navnet hans, Egil Andersen. Sand Andersen var et begrep. «Alle» visste hvem Egil var.

Foruten en liten periode med langtransport nedover kontinentet, har Egil drevet med sand hele sitt liv. Hans oldefar etablerte en forretning av sand, Sand Andersen AS fra Drøbak. Hans bestefar drev med sand, hans far drev med sand. Etter Business School i England og militærtjenesten sin jobbet han igjen for sin far og familieselskapet. Egil tok etter hvert over ledelsen i Sand Andersen AS, men likte seg nok best da han solgte og arrangerte transport for sine kjære kunder.

Etter noe tid kjøpte Askania AB opp selskapet og Egil og hans sønn Rune ble ansatt i Askania AS i Drøbak. Etter hvert ble Askania AS og Askania AB kjøpt opp av Sibelco Nordic.

Da Sibelco Nordic etter hvert besluttet å legge ned avdeling i Drøbak, sa både Egil og Rune opp sine stillinger, de ønsket ikke å pendle til Rud i Bærum.

Jeg ansatte Egil hos meg i GRØNT AS, da jeg fikk den eksklusive avtalen med Sibelco. Egil var da bare noen år fra sin pensjonisttilværelse. Jeg fikk noen spørsmål fra ledelsen om hvorfor jeg ville ansette «en så gammel mann». Svaret mitt var enkelt. Egils kompetanse og profesjonelle holdning ville tilføre vår organisasjon en ikke ubetydelig verdi samt at jeg fikk svært etterlengtet hjelp. Jeg ville simpelthen sørge for at Egil fortsatt forble i vårt miljø.

Jeg har blitt fortalt mange historier om Egil. Som 4 åring kjørte han sand fra Drøbak til Oslo (jernstøperi) med sin bestefar i skøyta Alice, som for øvrig har vært navnet på alle Egil sine båter gjennom livet.

Egil elsket sommeren. Båtlivet sto først i køen, salg av sand og golf hørte gjerne med når han og Marit hadde sommerferie langs kysten i Norge, Sverige og noen ganger ned til Danmark. Egils forhold til sommeren bar begravelsen preg av. Den ble holdt i Drøbak Kirke den 10 mars. En fullsatt kirke tok siste farvel.

Vi kommer til å jobbe videre i Egils ånd. Savnet er stort.

ERFA TREFF STAVANGER GOLFKLUBB 15. APRIL 2015

ATLE REVHEIM HANSEN

Årets første Erfa treff ble arrangert på Stavanger golfklubb (Sgk) ærverdige anlegg. Tema for dagen var gjødselplanlegging og gjødsling.

Men før vi dro i gang med temaene gjorde daglig leder for Sgk Steinar Fløysvik en redegjørelse for hvordan stoa var på bruket. Mange av de fremmøtte gispet nesten når de hørte tallene fra kostnadene med ombygging/restaurering av anlegget de siste årene. 40 millioner brukt bare i banen. 2 millioner brukes i drift av anlegget, i tillegg kommer lønnskostnader og investeringer. Det er dette som er så fascinerende på Erfa treff, klubber og selskaper som driver med en økonomi som andre fremmøtte ikke trodde eksisterte. Men heldigvis gjør det nettopp det! Sgk er en offensiv klubb! Utover banen er der lagt store planer for bygningsmassen på bruket. Nytt aktivitetssenter var under bygging (prislapp ca 16 mill). Utover opp-

føring av denne nyervervelsen skulle deler av både klubbhus og verksted bygges om. Stavanger golfklubb er en institusjon i golf Norge som de går hardt inn for å beholde. HEIA Stavanger golfklubb for at dere tør!

Temaet for dagen var som sagt gjødselplanlegging og gjødsling. Det ble gjort en øvelse der vi arbeidet i grupper av fire. Hver gruppe skulle skrive ned fem spørsmål og fem krav som gjenspeiles i en gjødselplan. I tillegg til det aktuelle temaet var det en øvelse i å kommunisere med hverandre om et tema de fleste er noe usikre. Gruppene ble delt inn slik at flest mulig ble satt sammen med kollegaer fra andre klubber. I tillegg hadde vi en engelskspråklig gruppe kombinert med polsk. Mye usikkerhet var der i begynnelsen, men etter en times tid hadde de fleste kommet opp med mer enn det som var utgangspunktet. Jeg observerte mange som lærte mye nytt denne dagen. Jeg har på følelsen av at gjødsling er et tema som ikke diskuteres noe særlig, kanskje grunnet usikkerhet, men skal man bli bedre på samme hva...så må man ta tak. Det var nettopp det gjengen i rsv

gjorde denne dagen. Deilig å se på en engasjert gjeng som virkelig ønsker å hjelpe hverandre til å bli bedre.

Fremmøtet på 26 var også denne gang nærmest verdensrekord! Utrolig kjekt var det at vi for første gang hadde med oss en daglig leder på et slikt treff. Ådne Stensland er daglig leder i Golfmanagement, han ga uttrykk for sin begeistring av det som Nga står for og jobber med.

Vi er så heldig å ha en leverandør i vårt distrikt som har valgt å innta posisjonen som Albatross i NGA. Tveit park ønsker noe ut av oss og det samme gjør vi av ham, derfor er det kjekt når han kommer og gjør stas på vårt Erfa treff med en liten utstilling på et par maskiner. Treffet blir skikkelig profit når vi kan profilere oss sammen på denne måten. Jeg hørte golfspillere kommentere at der var ordentlige greenkeepere som hadde seminar i Stavanger. Kult!

Alle hadde med seg en hundrings som ble vekslet inn i god pasta....

Nok en super dag sammen med gjengen i NGA. Tusen takk alle sammen!

ERFA TREFF

ERFA-TREFF PÅ GAMLE FREDRIKSTAD GOLFKLUBB

AGNE STRØM

Vi startet 15.april kl 12.00 med rundstykker sponset av klubben.

DL Lars Petter Brovold innledet med en presentasjon av anlegget vårt og sine tanker om golf-Norges fremtid. Lars Petter har vært en av våre tidligere toppspillere med deltagelse i The Open på St Andrews i 2005 og han tok NM-gull på Onsøy i 2007.

Etterpå hadde Pål Melbye et innlegg om NGF sine tanker. Mye interessant statistikk om bl.a. vanskelighetsgrad på baner. Gamle Fredrikstad Golfklubb sin arkitekt Johan Benestam og TD Lars Otto Bjørn-

land fra NGF var også i salen - så det ble en fin diskusjon. Golfklubbens leder Bernt Kr. Berntsen var også til stede, samt en representant fra vår bankforbindelse. Det må vel være første gang i historien vi har banken på ERFA-treff. Totalt var vi ca 25 i salen.

Etter dette var det VVS Comfort v/ Christian og golfklubbens Andreas Skaar som presenterte vårt nye vanningsanlegg. Først teoretisk - så i praksis. Dagen skulle avsluttes med golf, men da kom som vanlig regnet til Fredrikstad.



FRA TUNRAPP TIL RØDSVINGELGREENER

Det er mulig å bytte ut tunrapp med varig kulturgress. «Det er bare å benytte de forskningsresultatene som foreligger», sier Per Sørensen. Per vet hva han snakker om. På Sydsjællands golfklubb har han gjort mange forsøk, de fleste i tett samarbeid med nordiske gressforskere. Samtidig har han klart å omforme sine tunrappgreener til en fin blanding av rødsvingel og engkvein i løpet av ti år.



Her er hans historie.

I 1998 fikk daværende miljøminister lavet en ny lov i Danmark. Det ble det bestemt at det ikke skulle brukes pesticider på kommunenes arealer fra og med 2003. Seksti prosent av golfbanene ble

rammet av dette forbudet. For vår bane, som hadde 100 % tunrapp på greenene, ble det en riktig stor utfordring, og vi ble nødt til å tenke nytt. Tunrapp er meget utsatt for soppangrep. Hva skulle vi gjøre? Vi bestemte oss for å legge om til gress som fikk mindre sykdom. Planen var å legge om 7 greens, en hvert år, med gress fra egen nursery-green. Resten ved innsåing. Fra 2006 – 2011 gjorde vi noen forsøk i samarbeid med Danmarks Jordbrugs Forskning på den greenen som i dag brukes til sortsprøving. Forsøket hadde flere gressarter og ulike gjødselmengder. Vi smittet også hele arealet med propper av tunrapp. Det vi la merke til var at når gjødselmengden lå under 95 kg N/ha, så gikk innholdet av tunrapp ned. Dette førte til at vi endret strategi. Vi ville legge om pleien av greenene. I tillegg til eget forsøk, leste vi forskningsbaserte veiledninger om gjødsling, vanning og resåing. Så la vi et program som vi har fulgt i ti år. Det består i hovedsak av tre elementer.

Innsåing med rødsvingel og engkvein

Vi lærte av forskerne at den beste tidspunkt for oversåing var om sommeren. Vi kjøpte en frøblanding med like mye rødsvingel og engkveinfrø (vekt 80/20), og valgte bevisst de rødsvingelsortene som best kunne tåle lav klipping. Dette var basert på egne forsøk. Vi har brukt 400 kg pr hektar green hvert år.

Redusert gjødsling

Gradvis har vi redusert gjødselmengden fra 180 til under 90 kg N/ha. Vi tilfører ikke lenger store mengder om våren, slik vi gjorde før, for tunrapp utnytter gjødsel når det er kaldt bedre enn de andre gressartene. Vi gjødsler hver andre uke med flytende gjødsel som vi blander selv fra mange ulike gjødselprodukter.

Totalt i året gir vi nå 87 kg N, 21 kg P og 105 kg K og rikelig med alle andre næringsstoffer. De første årene tok vi bladanalyser for å se at plantene fikk det de behøvde. Nå vet vi at næringsbalansen er god, så vi justerer bare gjødselmengden ut fra det vi får i klippekurvene. Det går helt fint.

Underskuddsvanning

Vi har kjøpt en TDR-måler som viser fuktigheten i de øverste 12 cm av greenen. Målet er å holde fuktigheten på mellom 12 og 17 %. Etter et godt regnvær pleier vi å måle mellom 20 og 25 %. Dette er ikke så komplisert etter at jeg lærte mine greener å kjenne. De er svært forskjellige. Om natten vanner jeg i korte sekvenser. Skal jeg gi 4 mm, som typisk er det vannet plantene bruker på en god sommerdag, så vanner jeg tre ganger fem minutter. Det er viktig å vanne i små mengder for at vannet skal trenge jevnt ned. Vi måtte også skifte og justere mange sprinklere for å få jevn vanning på greenene.

Vi klipper våre greener hver dag. I sesongen, fra midt i mai til oktober, er klippehøyden 4.2 mm. Vi var nede i 4 mm for noen år siden, men nå er andelen rødsvingel blitt så høy at vi kan øke klippehøyden uten at det ødelegger ballhastigheten.

Vi lufter med tynne krysspinner hver tredje uke og dresser hver andre uke. Vertikalskjæring gjør vi 2-3 ganger i sesongen for å øke hastigheten på greenene. Rødsvingel liker som kjent ikke vertikalskjæring, men siden vi også har engkvein, er det nødvendig å skjære av og til.

Ren rødsvingel eller blanding

Vi har valgt å ha med engkvein i blandingen. Årsaken er at vi ikke ønsker så harde greener som ren rødsvingel gir. To greener ligger like bak vannhinder og blir umulige å spille dersom ikke ballen kan stoppe. Det er viktig å merke seg at banens arkitektur må bestemme hardhet og hastighet på greener.

En botanisk analyse som ble gjort i høst viser at vi nå har rødsvingel/engkvein/

tunrapp i forholdet 60/30/10. Det varierer mellom greenen etter beliggenhet og fuktighet. Innganger på greenene har ofte mer tunrapp fordi spillerne tar med seg frø fra fairways.

Krise etter vinterskade

Vi hadde to år med snø og store angrep av rosa snømugg. Da spirte det opp mye tunrapp, og den positive utviklingen ble satt kraftig tilbake. Da gikk jeg til styret

og forklarte at om vi nå gjødsler sterkt for å få banen i spill, så vil vi ikke lykkes med vår omlegging. Styret ga meg full støtte, men det var en vanskelig tid.

Greenene ble ikke akseptable før i juli. Jeg gjemte meg bak murene den våren og turte ikke stille opp på herredagen. Utviklingen av gresset gikk uhyre langsomt, og jeg må innrømme at jeg var i tvil om vi hadde valgt riktig strategi. Jeg



Etter ti år har Per endret fra tunrappgreener til fullstendig dominans av rødsvingel. Han har bevist at det er mulig.

FRA TUNRAPP TIL RØDSVINGELGREENER



Forsøk med vintergjødning har gitt meget synlige resultater. Det er noe Per vil arbeide videre med. Legg merke til sviskaden til høyre som viser at det kan bli for mye.

hadde satt min stilling inn på å lykkes. Heldigvis kom vi gjennom denne krisen og bevarte rødsvingelen. I dag kan jeg vise fram greener som er nesten fri for tunrapp, og som derfor er rustet for en fremtid med mindre tilgang på pesticider og vann.

Oppsummering

På Syd-Skjællands golfklubb har vi lyktes i å legge om greener fra tunrapp til rødsvingel og engkvein på ti år ved å endre vår pleie. Vi har tatt i bruk de metoder som forskere anbefaler, og jeg har hele tiden vært motivert for å lære meg nytt både ved å lese og ved å gjøre

egne forsøk. Det politiske vedtaket i 1998, som var gjeldende fra 2003, har endret forutsetningene for golfbanedriften. Vi har utviklet golfgreener som er tilpasset den nye virkeligheten. Jeg har alltid måttet lære meg å løse oppgavene, og gledet meg over å lære noe nytt. Min gamles ideal var å samle litt ny kunnskap hver dag. Når jeg fortalte henne noe, så svarte hun ofte: «Så lærte jeg noe nytt i dag også. Da kan jeg legge meg å sove». Per har gjort mange forsøk, både på eget initiativ og som forsøksvert for nordiske forskere. Det gir ny kunnskap som han anvender i den daglige pleie av golfbanen.

BEDRE prestasjoner gjennom mer effektiv vannkontroll



Syngenta UK Ltd. Registered in England No. 849037. CPC4, Capital Park, Fulbourn, Cambridge CB21 5XE. Email: golf.syngenta@syngenta.com Web: www.greencast.co.uk/ www.greencast.ie
Qualibra® is a Registered Trademark of a Syngenta Group Company. All other brand names used are trademarks of other manufacturers in which proprietary rights may exist.
Always read the label and product information before use. For more information including warning phrases and symbols refer to www.greencast.ie © Syngenta AG February 2015. GQ 05945.

Distribuert i Norge av Ingrow og Følleskjøper



Per har bakgrunn som varehussjef i Bauhaus og har alltid måttet lære noe nytt for å løse de arbeidsoppgavene han har fått. Hans anbefaling er: «Bruk forskningsresultater. Det lønner seg.»

Forskningsstiftelsen STERF avslutter i år et stort prosjekt om riktig skjøtsel av rødsvingel med et seminar i København 5-6 oktober.

Der presenteres forskningsresultatene og erfarne greenkeepere vil fortelle om sine erfaringer. Seminaret er på engelsk og åpent for alle som er interessert i «low input management of golf courses» Du finner programmet på <http://sterf.golf.se>

Qualibra

Tenker dypere

AVANSERT vætemiddel med vannkonserverings-teknologi som flytter vann fra bladets ytre og holder det dypere og jevnere i rotsonen.

 **Qualibra®**
Wetting agent

syngenta.

TM

KRYPKVEIN MED RØDSVINGEL

I Tyskland har golfgreener blitt anlagt med en blanding av krypkvein og rødsvingel. Jeg kjenner ikke til at denne blandingen er brukt i Norge. Derfor var det med nysgjerrighet jeg dro til Nøtterøy i slutten av april for så se på greenene til Logan Fergusson. Han hilste velkommen på perfekt norsk. Når jeg overhørte samtalen mellom ham og de skotske medarbeiderne på banen ble jeg takknemlig for at Logan ikke bare har norsk familie, men også behersker språket.

Logan forteller at for tolv år siden ble greenene på Nøtterøy golfbane sådd med en krypkveinsblanding. Jeg vet ikke nøyaktig hva som ble sådd, men regner med at det var en blanding av Penn A- og G-sorter som var populære på den tida. Jeg bruker ikke å reså med krypkvein. Det er min teori at gamle planter utvikler immunforsvaret og blir sterkere mot sykdommer og stress enn nysådde planter. Dessuten klarer ikke nysådde planter seg i konkurranse med de veletablerte. Derfor fornyer jeg gressmatta med vertikalskjæring. Første uka i mai skal jeg vertikalskjære til 12 mm dybde, stikkluftet med 12 mm faste pinner til 120 mm. Så dresser jeg 50%, børster og sprer 2-2-2 kompostert tangmel. (Du har vel ikke lov å drive reklame for Indigrow, men dette produktet gir

mye raskere reparasjon av greenene etter tøff behandling.) Deretter sprer jeg frø med gjødselsprederen før jeg har på resten av sanden og fyller hullene. Jeg sår med Felleskjøpets Spire rødsvingel/engkveinsblanding. Det er billig frø sammenlignet med krypkvein. Målet er å holde litt rødsvingel i krypkveinsgreenene. Jeg bruker dette som en billig forsikring. Nå om våren ser du ikke mye til rødsvingel, men når det blir tørrflekker, rotdreperangrep eller flekker etter vintersopp så kommer rødsvingel til syne. De gir tunrapp konkurranse i disse utsatte områdene. Rødsvingel er som kjent resistent mot rotdreper og tåler tørke mye bedre enn de andre gressartene, særlig tunrapp. Det gjør at jeg kan tørke greener med tunrapp litt tøffere, forteller Logan, og tar meg med til green åtte som har mest tunrapp. I fjor var det tørt i juli. Da kunne jeg stresse tunrappen fordi jeg hadde rødsvingel å spille på, forklarer Logan.

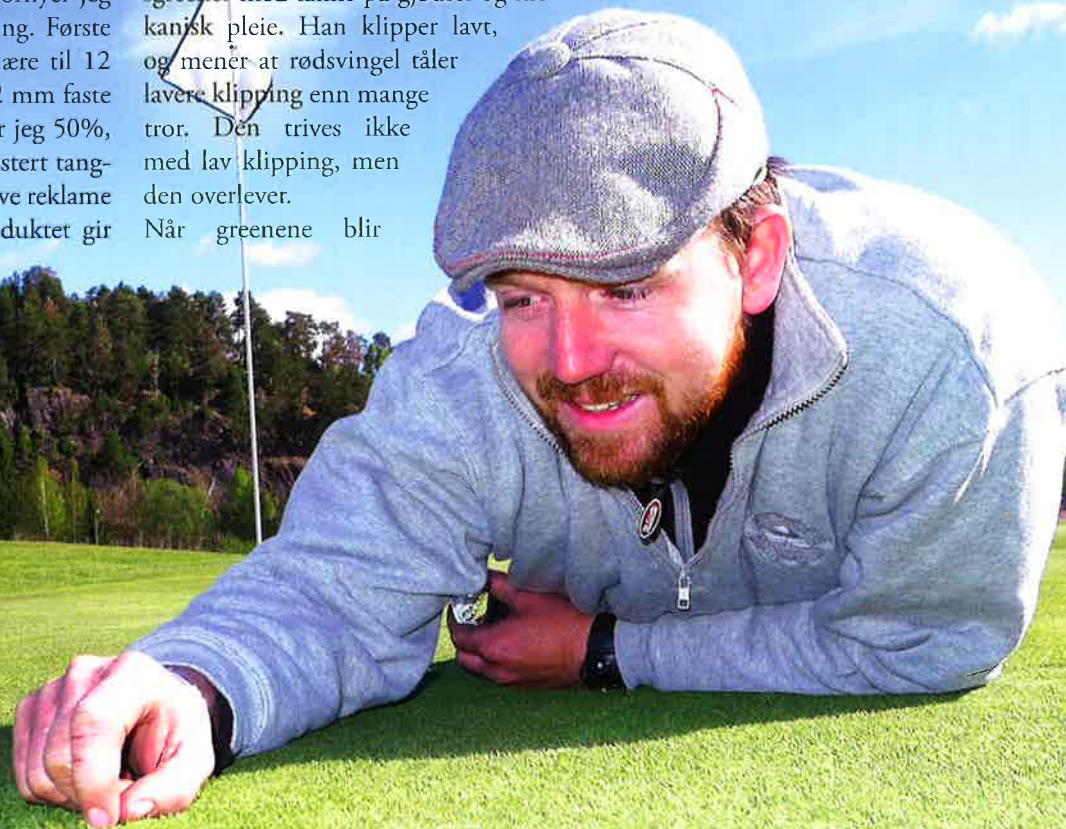
Logan stiller greenene som krypkveinsgreener med tanke på gjødsel og mekanisk pleie. Han klipper lavt, og mener at rødsvingel tåler lavere klipping enn mange tror. Den trives ikke med lav klipping, men den overlever. Når greenene blir

stresset øker jeg klippehøyden og hopper over en klipping eller to i uka. Så kommer rødsvingel og gir god støtte når krypkvein sliter, sier Logan.

Våren 2013 hadde vi store vinterskader på banen. Da sådde jeg for første gang greenene med krypkvein. Det var ikke snakk om oversåing, men resåing. Da brukte jeg den nye sorten 'Memorial'. Den er litt lys på fargen sammenlignet med det gamle gresset, men jeg har god erfaring med den her på Nøtterøy golfbane.



Logan Fergusson finner noen spredte rødsvingelplanter i krypkveinsgreenen, men i soppflekken står de fram og er lette å finne.



FRA RØDSVINGEL MOT KRYPKVEIN

Oddbjørn Tidemann har vært på Vestfold golfklubb i mange år, vært vert for mange store turneringer og levert ypperlige spilleforhold. Men fra medlemmene får banemannskapet ofte høre at greenene var trege, og Oddbjørn ble til slutt lei av alltid å bli sammenlignet med krypkveinsgreenene til nabobanene Sandefjord og Nøtterøy. For noen år siden satset klubben derfor på å øke andelen rødsvingel i greenene. Det som gjorde greenen trege var den stive og opprette veksten til engkvein.

Vi var i ferd med å lykkes med en omlegging til ren rødsvingel, forteller Oddbjørn. Men så kom katastrofen med store vinterskader våren 2013. Det satte banen kraftig tilbake. Vi resådde med rødsvingel og ventet lenge med å åpne banen. Rødsvingel er utrolig treg å få tilbake, for den responderer ikke på gjødsel slik som tunrapp og kvein. Resultatet ble ganske bra da vi åpnet i juni 2013,

men andelen tunrapp var tilbake på gammelt nivå. Kombinasjonen av rødsvingel og tunrapp er vanskelig - eller skal jeg si håpløs. Med lite gjødsel og vann, slik rødsvingel kan like, blir det lett antraktose som slår ut tunrappen. Med mye tunrapp blir det ikke bare flekkete, men humpete. I fjor sommer hadde vi noen uker med spillekvalitet som vi ikke kunne være bekjent av.

Jeg har tenkt mye på dette dilemmaet. Det er mange forhold som skal veies. Rødsvingel krever mindre både av gjødsel, vann, plantevernmidler og mekanisk arbeid. Derfor kunne det være penger å spare i disse tøffe tider. Men konkurransen om medlemmer er hard mellom klubbene. Vi har høye ambisjoner, og medlemmene stiller store krav til spillekvalitet gjennom hele sesongen. Jeg er kommet til at denne banen ikke er designet for ren rødsvingel. Se for eksempel her på green 10. Det er et kort par

3 uten landingsområde foran greenen og bratte skråninger ut på alle kanter. Denne greenen må kunne ta imot ballen til et gjennomsnittsleder, eller blir det ikke gøy. For å bevare mykheten måtte jeg hatt mer kvein, men engkvein er vanskelig å få rask gjennom hele sesongen.

Derfor er konklusjonen at jeg nå sår inn krypkvein. Jeg ønsker meg en blanding av krypkvein og rødsvingel som blir raskere, men samtidig så myke at greenene blir spillbare. Nå har jeg kjøpt vertikalskjærer (vi har ikke hatt det tidligere) og vil bruke den og tynne luftepinner før jeg bred-sår krypkveinsortene 'Independence' og 'Cobra Nova'. (På nihullsbanen skal jeg prøve litt 'Memorial'). I fjor anla vi en test på en øvingsgreen. Vi skar av 5 cm torv og sådde halvparten med ren Memorial og den andre med 50% rødsvingel. Det blir spennende å følge denne greenen framover.



Oddbjørn Tidemann liker ikke at jeg tar bilde av green 18 som ikke er klipt på 10 dager etter dressing, men jeg vil dokumentere den høye andelen rødsvingel. Nå vil Vestfold golfklubb så inn krypkvein.

FRA ENCKVEIN / RØDSVINGEL / TUNRAPP TIL HUNDEKVEIN



Med dette utstyret sådde Bjørn Erik 11 mål greener i 2012.

«Hvorfor satse på hundekvein?» spør vi Bjørn Erik Dalshagen. «Jeg liker å gå mine egne veier», er det første han svarer. Et slikt svar kunne få noen til å tenke at han er usosial, men det er han ikke. Rundt Bjørn Erik er det en stor gjeng frivillige. Mye av arbeidet her i klubben gjøres på dugnad, forteller han. Vi har over 40 personer på vaktlista. De klipper all rough, områder og fikser bunkere. Dessuten holder de driving range i orden og tar søppelrunden. Noen har

høy kompetanse på hydraulikk og elektronikk. (Kongsberg er bygget rundt teknisk kompetanse. Red anm.) Om vinteren stiller de på verkstedet og lærer meg opp på vedlikehold av maskiner. Men så til svar på spørsmålet om hvorfor hundekvein. Jeg hørte mye syting over trege greener på Kongsberg, og vinter-skader var et stort problem. I 2007 ble vi med i forskningsprosjektet til Tanja Espevig i Bioforsk om hundekvein, og sådde inn 'Avalon' i chipping-greenen vår. Hundekvein er den suverent mest vintersterke gressarten man kan ha på greener, og i forsøkene til Bioforsk hadde den alltid høyest greenspeed.

Da jeg overtok ansvaret etter Eirik Nørgaard, bestemte jeg meg for å satse på hundekvein, men seinere, da jeg kikket nærmere på chipping-greenen og all filten som var blitt der, lurte jeg litt på om jeg hadde gjort riktig. Jeg har skjönt at utfordringen med hundekvein er å få nok sand ned i greenen og å holde kontroll på filten. Øverst på ønskelista mi nå står vibroruller som kan hjelpe meg å få ned dressesanden (0.2-0.5mm) for det blir mye sliping etter dressinga nå. Men det begynte altså 20.mars 2012.

Da sådde vi hundekvein på dugnad. Det tok i alt en uke med 6 mann. Tre gikk kontinuerlig og tømte kurvene fra den doble vertikalskjæringa. Det ble minst to gator-lass fra hver green. Så sådde jeg for hånd med en hånddrevet sentrifugalspreder, før vi dresset med 50 tonn på våre 11 mål greener. Vi gjentok hele prosessen seinere i sesongen. Nå har jeg heldigvis fått skikkelig såutstyr, sier Bjørn Erik, og tar oss med ut forbi en greenklipper med så-aggregater fra Maredo.

Jeg sår fremdeles hundekvein inn i glisne områder. Det er nesten slik at jeg blir glad når jeg får soppangrep, smiler Bjørn Erik, for da har frøet sjans til å spire og etablere seg. I fjor sommer var det varmt, og jeg stresset tunrapp ved ikke å vanne hver natt. Det var nesten utrolig å se hvordan tunrapp ga opp i varmen mens hundekvein tok over.

Jeg blir tatt med til green 7. Der har den laveste delen, som før var dominert av tunrapp, fått et tett lysegrønt gressdekke. På den en øvre delen, som i fjor lå i skygge, er nå tynn, men etter en radikal rydding av trær langs Lågen i vinter,





er hullet nå helt forandret. Når vi bøyer oss ned ser vi at hundekvein er under utvikling, og at det er langt mellom tunrappspirene.

I vinter var det isdekke på greenene i over to måneder. Vi hakket is, for vi turte ikke helt å stole på at hundekvein var så tøff som forskerne sier. Tunrapp døde, selvsagt. Derfor er det en del dårlige områder på noen greener, men nå føler jeg at jeg har kontroll på situasjonen. Hundekvein spirer. Jeg ga meg selv tre år til å lykkes i 2012. I fjor var golferne veldig godt fornøyd, og nå er andelen hundekvein i greenene så høy at jeg kan

konsentrere meg om å stelle denne arten riktig. I fjor klippet jeg under 3 mm, og ved den klippehøyden klarer hundekvein seg bedre enn de andre.

Har du problemer med sopp? Jeg mener at jeg har mer sopp i de områdene der det er en blanding av engkvein og hundekvein enn der det er ren hundekvein. Jeg drøyer i det lengste med å sprøyte. Jeg bruker kompostprodukter fra Symbio for å kontrollere filten. Det har jeg god erfaring med. Derfor vil jeg i det lengste unngå å forstyrre de gode soppene med sprøyting.



For Earth, For Life

Kubota



Klippekvalitet som en sylinderklipper
- **UTEN** de høye kostnadene!

Campey

TURF CARE SYSTEMS

- Luft er alt for alt som lever.
- Dyplufting uten etterarbeid.
- Umiddelbart spillbare greens!



SVENNINGSENS

post@svenningsens.com
www.svenningsens.no

Telefon:
64 83 25 00

FRA EDELGRAS TIL TUNRAPP

Borregaard golfklubb har ikke en stor bane, men ruver i golfhistorien som klekkeri for en rekke av landets beste spillere, blant andre Øyvind Rojahn, Per Haugsrud, Gard Midtvåge, Cecilie Lundgreen og Anders Kristiansen. «De ble gode fordi de brukte golfbanen som sitt lekeareal», forklarer head greenkeeper Steinar Kristiansen. Steinar har sin bakgrunn som elektromontør og lastebilsjåfør. Golfklubben ville finne lokale medarbeidere og Steinar fikk jobb på banen i konkurranse med flere søkere. Etter bare ett års opplæring måtte han ta over ansvar for banen da greenkeeper Sven Tomta døde av kreft høsten 2000.



Steinar Kristiansen på Borregaard GK satser på tunrapp. Mange av toppbanene i verden gjør det samme. (Bildet ble tatt sent i juni 2014)

Steinar har siden vært på utallige Gresskurs og har god kunnskap om hvordan man skal stelle varige gressarter. Likevel har han for lengst sluttet å kjempe mot tunrapp i greenene. Han har heller lært seg å sette pris på dette tilpasningsdyktige ugraset som gir fantastiske putteflater over hele verden.

De fleste kommer til et punkt hvor tunrappen får overtaket på greenene, sier Arne. Jeg valgte å satse på tunrapp ut fra våre lokale forhold. Vi har små og delvis gamle jordgreener og ikke budsjett til å gjøre store renoveringer. Tunrapp er en takknemlig plante som trives og vokser fort når den får rikelig og regelmessig vann og gjødsel. For å kompensere for sterk vekst må den klippes lavt, men det tåler den godt. Noen tenker at tunrapp er dyr å stelle fordi den krever mye innsats, men jeg sparer i hvert fall mye på frø, smiler Arne, og viser fram grønne, tette og jevne greener der frøhodene ligger jevnt spredd innimellom bladverket.

Når vi har renoverert greener på Borregaard, har vi kjøpt ferdigplen med rødsvingel/engkvein fra Østfoldgress. Jeg stiller dem som rødsvingel noen år, men klipper så lavt at tunrapp får godt fotfeste. Så begynner jeg å vertikalskjære, og da går det fort over på tunrapp. Jeg kaller ofte thatch-away-aggregatet mitt for såmaskinen.

Men hva med vinterskader?
Jeg må alltid sprøyte med soppmiddel i august, for i august/september

blir det soppangrep hvert år. Her i Sarpsborg er ikke vintrene de hardeste, og jeg synes det er blitt mindre vinterskader med åra. Kanskje er gresset blitt mer robust. I alle fall er det kortere snødekke nå. Nytt, kontaktvirkende soppmiddel fra Syngenta kan også gjøre det enklere å lykkes. Men dersom greenene er døde om våren, så kommer tunrapp utrolig raskt tilbake. Ingen andre frø spirer og vokser så fort når det er vått og kaldt om våren. Vi har forholdsvis lang spillesesong her i Østfold, og våre medlemmer aksepterer at det ikke alltid er perfekt om våren.

Det foreligger ingen planer om å gå bort fra tunrapp på Borregaard golfklubb. Det måtte i så fall innebære en fullstendig renovering av greenområdene. Steinar har nå så rene tunrappgreener at han forsyner Bioforsk med planter (hullpropper) når de skal gjøre forsøk med tunrapp. Det kan han gjøre fordi han har en green som ikke er i spill. Dermed kan forskerne få planter når de har behov for det, noe de setter stor pris på.



FIRMA GUIDE

ALBATROSS

Felleskjøpet

Espen Bergmann, fagsjef
Mobil: 464 17 909
E-post: espen.bergmann@felleskjøpet.no
Magnus Myhre, salgsrepresentant
Mobil: 452 90 282
E-post: magnus.myhre@felleskjøpet.no
Forhandler driftsmidler fra: Everris, Custom Agronomics, Syngenta Lawn and garden og Sibelco Europe.

Morten Bunes, salgsrepresentant Reinhardt Maskin
Mobil: 404 42 819
E-post: morten.bunes@felleskjøpet.no
Hjemmeside: www.reinhardt.no
Forhandler av John Deere rotor og sylindrerklippere, traktorer, transport maskiner, luftpuststyr, Redexim, Hunter, Lastec Rotorklippere, Tru-Turf greenrulle, Carrier Turf lufter og såmaskin. Buffalo Turbin løvblåser. Billy Goat løvsuger og løvblåser.

TveitPark AS

Postadresse: Eventyrveien 8B, 4315 Sandnes
Besøk/vareadresse: Strandgaten 111, 4307 Sandnes
Hjemmeside: www.tveitpark.no
Gunnar Tveit
Mobil: +47 905 60 660
E-post: gunnar@tveitas.no
Hovedimportør i Norge for Ransomes-Jacobsen, Cushman, E-Z-GO og Ryan.

Unisport Scandinavia AB

Axeltoftvägen 180, SE 261 35 Landskrona
Hjemmeside: www.unisport.com
Mattias Carlsson
Mobil: + 46 705 71 1898
E-post: mattias.carlsson@unisport.com
Produkter: Kunstgressløsninger til idrettsanlegg, sportsgulv, dekkessystem, tribunestoler m.m.

EAGLE

AGA Norge

Kai Arne Trollerud
Telefon: 23177200
Mobil: 91339277
E-post: kai.arne.trollerud@no.aga.com

Leverer gass og relatert utstyr for sveinsng, skjæring, varming, ugrasbrenning mm.

BIOFORSK

Besøksadresse: Reddalsveien 215, 4886 Grimstad
Trygve S. Aamlid
Mobil: 905 28 378 E-post: trygve.aamlid@bioforsk.no
Vi tilbyr: Diagnose av plantesykdommer og identifikasjon av andre skadegjørere. Rådgivning og veiledning for anlegg og skjøtsel av sportsgress.

Fabros

Goran Radanovic
Telefon: 403 46 228
E-post: goran@fabros.org
Tilbyr praktisk agronomi med ulike analyser. Tilpassede gjødslingsråd for golf og rådgiving ved renovering, inngroing og innvintring. Leverer gjødsel og biostimulanter.

Floratine Norge AS

Gullfunnet 50, 1570 DILLING
Hjemmeside: www.floratine.no
Mikael Waldner
Telefon: 69 26 86 26
Mobil: 414 47 091
E-post: micke@floratine.no
Morten Eirik Engelsjord
Mobil: 480 92 582
Olav Bodilsen
Mobil: 456 03 262
Forhandler spesialgjødsel i fast og flytende form, biostimulanter, jordforbedringsmidler, sprøytesåingsprodukter og plenfrø til golfbaner, fotballbaner og andre arealer med slitedekke av gras. Luftpinner, hullpiper og underkniver. Vi tilbyr rådgiving innenfor nybygging, rehabilitering, renovering og skjøtsel av golf- og fotballbaner.

Gress Service 90 AS

Barlindvn. 44, 3512 Hønefoss
Telefon: 32 11 43 90 – Telefax: 32 11 43 99
Hjemmeside: www.gs90.no
E-post: post@gs90.no
Jardar Johnsrud (sprøytesåing og gjødsling)
Mobil: 915 87 715
E-post: jardar@gs90.no
Mona Skogmo Hansen (utstyr til golfanlegg)
Mobil: 901 45 800
E-post: mona@gs90.no
Forhandler av: BioGolf flytende gjødsel, Golf Algin fast gjødsel og jordforbedringsprodukter. Utstyr til drivingrange og andre øvingsområder (rangemaskiner, baller, matter, nett, kunstgress), utstyr til golfbaner (markeringer, flagg, stenger, hullkopper, river), håndredskaper for greenkeepere (hullbor, duggreddskap, river, instrument)

Hako Ground & Garden AS

Postboks 73 Alnabru, 0614 OSLO
Besøksadresse: Verkseier Furulundsvei 13, Alnabru
Telefon: 22907760 Telefax: 22907770
E-post: hako@hako.no
Øyvind Martinussen
Mobil: 901 47 475
E-post: oyvind.martinussen@hako.no
Hjemmeside: www.hako.no
Forhandler av: Toro spesialklippere for golf og snøfresere, sylindere og rotasjonsklippere.
Hako rengjøringsmaskiner. Sisis plenvedlikeholdsutstyr, Club car golf- og arbeidsbiler, el og bensin.

PGM AS

Vestre Hurdalsvei 31, 2032 Maura
Telefon: +47 66813300 Fax: +47 66813301
Hjemmeside: www.pgm.no
Thomas Nicolaysen
(Gjødsel, frø og jordforbedringsmidler)
Mobil: +47 950 51 576
E-post: thomas@pgm.no
Telefon: +47 6813300
Forhandler av: Alt av bane og rangeutstyr. Skilt, sikkerhetsnett, kunstgress. Spesialmaskiner og redskaper til vedlikehold av fotballbaner og golfanlegg. Greentek, Agromenhanika, Graden m.fl Golfbiler og batterier. Spesialgjødsel, jordforbedringsmidler og frø. Rådgivning om drift, renovering og etablering av golf- og fotballbaner

S48 VANNINGSANLEGG AS

Postboks 288, 1372 Asker
Telefon: 66 76 17 77 Telefax: 66 90 12 95
E-post: post@s48.as Hjemmeside: www.s48.as
Serhat Øzsatici
Mobil: 958 96 688
E-post: serhat@s48.as
Lars Carlsson
E-post: lars@s48.as
Forhandler av S48 - Rain Bird vanningsanlegg. Salg - service - montering. Kartprogram for golfbaner/GPS oppmåling, Kasco og Otterbine fontener, nedpøying av rør/kabler og kjedegraving.

Syngenta Lawn and Garden

Strandlodsvej 44, DK- 2300 Copenhagen S
Telefon: +45 32 97 11 88
Hjemmesider: www.syngenta.com www.greenkast.se
Lars Tveter
E-post: Lars.Tveter@syngenta.com
Mobil: +47 994 63 700

Vetlanda Gjuteri

Hammergatan 3, SE-574 33 Vetlanda, Sweden
Hjemmeside: www.vetlandagjuteri.se
Jimmy Nilsson
Mobil: 0046383-59-657
E-post: jimmy@vetlandagjuteri.se
Produksjon og salg av skilt

VVS Comfort AS

Boks 154, Tunveien 14, 1820 SPYDEBERG
Telefon: 6983 85 85 Telefax: 69838275
Hjemmeside: www.vvscomfort.no
Christian Grimeland
Mobil: 900 12 523
E-post: christian@vvscomfort.no
Forhandler av Toro automatiske vanningsanlegg, og agro drypp dryppvanning.



BIRDIE

Indigrow AS

Gavin Matthews
Mobil: +47 971 28 521
E-post: gavinm@indigrow.com
Hjemmeside: www.indigrow.com www.indigrow.se

Forhandler av golf produkter, organisk gjødsel, slow-release gjødsel, seaweed produkter, bladgjødsel, flytende gjødsel og fast gjødsel. Frø for profesjonelt sportsgress og landskapsmiljø. Vi leverer også rotstimulatorer og jordforbedringsmidler.

Østfold Gress

Rød Gård, Gullfunnet 50, 1570 Dilling
Telefon: 69 26 60 50
E-post: info@ostfoldgress.no
Johnny og Ole Christian Trandum
Mobil: 90931818
Vi tilbyr ferdigplen til golf og parkanlegg. Utfører også anleggsgartner tjenester og etablering av sportsanlegg i hele Norge, inkludert hydrosåing, beplantning, steinlegging og graving.

PAR

Benestam Golf Course Design

Besøksadresse: Vintrievågen 22, SE 218 45 Vintrie, Sweden
Hjemmeside: www.benestamgolfdesign.com
Johan Benestam, MSc, Member of the Federation of Scandinavian Golf Course Architects (FSGA)
Mobil: +46 (0) 708 30 39 60
E-post: johan@benestamgolfdesign.com
Design og konstruksjon av ombygging, renovering, restaurering og utvikling av store og små golfanlegg.

Bjørn O. Hanche

Baggerødsgt. 12, 3182 HORTEN
Bjørn O. Hanche
Mobil: 414 16 511
E-mail: bjorn.hanche@online.no
Tilbyr: Golfbanebygging, graving og planering, transport og steingjerder.

Botaniska Analysgruppen

Box 461, SE405 30 Göteborg
E-post: botaniskanals@botaniskanals.se
Hjemmeside: www.botaniskanals.se
Marina Usoltseva, leder
Telefon: +46704970429
Kim von Essen, kontaktperson
Mobil: +46704614646
E-post: kimvonesen@gmail.com
Tilbyr: Identifikasjon og vurdering av sopper i greener og rådgiving om plantesjukdommer.

Global Turf System AS

Øystein Nøkland
Mobil: 90247979
Epost: on@globalturfssystem.com
Selger Passive Capillary Drainage (PCD) – et nytt dreneringssystem som kan legges uten å ødelegge spilleflaten. TM Systems. Vedlikeholdsutstyr til å montere på triplex klippere.

E-Marker A/S

Padborgvej 3, Bov, DK- 6330 Padborg
Telefon: +45 74670808
Hjemmeside: www.emarker.dk
Carsten E. Marker
Mobil: +45 40597467
E-post: Carsten@emarker.dk
Forhandler produkter og driftsmidler til golf og fotball baner, rådgivning og analyse av jord og plantesykdommer. Rådgiving knyttet til klimaforandringer, miljøhensyn, restriksjoner på vann, gjødsel og pesticider.

Jærgrent AS

Hjemmeside: www.jargront.no
Hans Bernhard Bore
Mobil: 996461505
Epost: hansbore@gmail.com
Til byr tungt og lett vedlikehold av golf- og fotballbaner i Sør-Rogaland.

Kernite

PB 68 Haugenstua, 0915 Oslo
Telefon: 22 78 72 00
Bård Beylich og Erik Wängemar
Mobil: 92234395
E-post: baard@beylich.no
Forhandler av: Smøre og vedlikeholdsprodukter til maskiner og utstyr. K-nate smørefett og IGM sinkfri hydraulikkolje. Tilsetningsproduktene Flush'n Clean, K-Gard NF, Prob Solve og Hydro Max. Oljeanalyse og smørekart.

Lister VVS

Kirkeveien 59, 4580 LYNGBAL
Telefon: 38 34 40 60 Telefax: 38 34 36 19
Hjemmeside: www.Lister-VVS.no
Bjørn Henriksen
Mobil: 901 58 772
E-post: bjorn@listervvs.no
Forhandler av: Perrot vanningsanlegg. Planlegging og prosjektering av vanningsanlegg. Salg, service og montasje.

MS GOLF A/S

C/O Sternberg Golf Services,
Drakenbergsgatan 8, SE-412 69 Göteborg
Faks: +46 31681919
Hjemmeside: www.sternberggolf.com
Martin Sternberg
Telefon: +46 705500123
E-post: martin@sternberggolf.com
Tilbyr golfbanebygging, store og små renoveringer eller nybygg av golfanlegg, parker og annet. Hydrosåing, vertikalskjæring, toppdressing og lufting. Representerer Capillary Concrete

Norsk Industriolje AS

Postboks 6169 Etterstad, 0602 OSLO
Telefon: 22 66 04 16 Telefax: 22 66 04 01
Hjemmeside: www.norskindustriolje.no
Terje Hafstad
Mobil: 95292112
E-post: nio@norskindustriolje.no
Forhandler av: Omega og NIO LUBE smøreoljer, smørefett og tilsetninger. Pakningsfornyeren Omega 917, Gratis vedlikeholdsplan for NGA-medlemmer som bruker våre smøremidler.

Parkmaskiner AS

Vestfjordveien 66 B, 3142 Vestskogen
Hjemmeside: www.parkmaskiner.com
Tor Mjølén
Mobil: +47 900 48 584
E-post: tor@parkmaskiner.com
Vi tilbyr: Drift og vedlikehold av golf- og fotballbaner, lufting, dressing, drenering og renovering. Forhandler av: Multi-Green, R&R parts samt spesialmaskiner for golf- og fotballbaner.

Strand Unikorn

Telefon: 62 35 15 00
Hjemmeside: www.strandunikorn.no
Bjørn Molteberg
Mobil: 911 45 996
E-post: bmo@strandunikorn.no
Forhandler grasfrø til alle typer grøntanlegg, inkl. spesialblandinger, gjødsel og plantevernmidler

SVEIN D OLSNES: ARKITEKT

Tiurveien 15B 4042 Hafslund
Hjemmeside: www.olsnes-arkitekt.no
Svein Drange Olsnes, Senior Member of European Institute of Golf Course Architects – EIGCA
Mobil: +47 913 50 869
E-post: svein.d@olsnes-arkitekt.no
Golfbanearkitekt for reguleringsplaner, utviklingsplaner, nye prosjekter og ombygginger. Daglig oppfølging inklusiv byggeledelse i byggeperioden

Svenningsens AS

Hellerud Gård, Bråteveien 192, 2013 Skjetten
Hjemmeside: www.svenningsens.no
Telefon: 64 83 25 00 Telefax: 45 59 45 98
Kaare Martin Grasmø
Mobil: 92644990
E-post: kmg@svenningsens.com
Forhandler Kubota traktorer og kompakttraktorer, Kubota gressklippere og arbeidskjøretøy, Wiedenmann produkter for bearbeiding og vedlikehold av gress og kunstgress, Dakota toppdressere og tilhengere, Imants lineærluftere, Koro renoveringsmaskiner, Vredo såmaskiner, Air2G2 luftinjektor for golf og fotballbaner, Bernhard slipemaskiner, TP-flisuggere, Holder redskapsbærere, Spider fjernstyrte klippere for bratte områder, Smithco Bunkerraker, Greens rollers, sprøytebiler, og div. arbeidsbiler, golfbiler, toppdressere, luftere og oppsamlere m.m.

GRESSORTER FOR TEE OG FAIRWAY

1985-2015

Størst genetisk framgang for engrapp, raigras og rødsvingel med korte utløpere

Gjennom sortsprøvinga i SCANTURF og SCANGREEN får vi stadig ny kunnskap om hvilke gressorter som egner seg best på golfbaner i Norden. Oppdaterte lister over de beste sortene finnes på www.scanturf.org, og de kan også lastes ned fra STERF's hjemmeside, <http://sterf.golf.se>. Formålet med denne artikkelen er å gi en oversikt over hvor mye bedre sortene av rødsvingel, engrapp og raigras har blitt gjennom de siste 30 år, samt å presentere dagens beste sorter til bruk på fairway, tee og andre arealer med klippehøyde 10-20 mm.

Sortprøving av plengress i Norden har lange tradisjoner, men i motsetning til for gress til forproduksjon sluttet den offentlige finansieringen av denne prøvingen for 10-15 år siden. Til gjengjeld startet STERF i 2003 programmet SCANGREEN med sortsprøving på greener. To år senere startet frøfirmaene programmet SCANTURF som i dag innebærer prøving ved klippehøyde 10-20 mm.

Figur 1 viser prøvestedene i henholdsvis SCANGREEN og SCANTURF. Sortene utsettes for størst påkjenning ved lavest klipping, og derfor har vi i SCANGREEN delt Norden inn en nordlig og en sørlig klimasone, hver med to prøvesteder. I SCANTURF betraktes hele Norden som en klimasone med tre prøvesteder. Etter noen uregelmessigheter for 5-6 år siden er det nå blitt rutine at nye SCANTURF forsøk skal anlegges hvert annet år (2011, 2013, 2015, 2017,) og nye SCANGREEN forsøk hvert fjerde

år (2011, 2015, 2019...). Sommeren 2015 skal det med andre ord anlegges nye felt i begge programmene.

Antall påmeldte sortere har gått ned

Så lenge prøvingen i hovedsak var finansiert av statlige myndigheter var planteforedlerne/frøfirmaene ivrige etter å få testet sin sorter i Norden. I Norge var det vanlig med over 40 påmeldte sorter, og et tilsvarende antall ble testet Sverige, Danmark og Finland. Da Staten trakk seg ut var det nødvendig å øke på påmeldingsavgiften, og det har ført til at færre sorter blir prøvd i Norden i dag enn for 20 år siden. I skrivende stund er vi svært spente på hvor mange sorter som blir påmeldt til forsøkene som skal anlegges i 2015. Jo flere nordiske greenkeepere som viser til SCANTURF og SCANGREEN når de kjøper frø, jo større er sjansen for at firmaene melder nye sorter til prøving. At det de siste åra har vært liten påmelding til SCANTURF betyr at det kan finnes gode sorter i markedet som ikke er med på våre sortslister.

I norske forsøk anlagt etter 1985 var 'Center' fast kontrollsort for alle tre underarter av rødsvingel, mens 'Conni' var fast kontrollsort for engrapp. Fra 2005 fortsatte dette i SCANTURF. For engelsk raigras var det i samme periode en viss utskifting av kontrollsorter, men det var alltid overlappinger slik at det også for denne arten er mulig å studere framgang over tid.

Rødsvingel uten utløpere

Tabell 1 viser at mer enn halvparten av sortene som ble testet i perioden 1985-2015 var av en av de tre underartene av rødsvingel. Av disse var de fleste av rødsvingel uten utløpere som normalt regnes som den mest vintersterke og sjukdomsresistente av de av de tre underartene. Figur 1 viser imidlertid at det for rødsvingel uten utløpere var liten framgang i visuell plenkvalitet i denne perioden. Det skyldes at foredlerne var tidlig ute og allerede på 1990-tallet fikk godkjent utmerkede sorter som 'Bargreen' og 'Center'. Av disse gamle sortene regnes 'Bargreen' fortsatt med

Tabell 1. Antall sorter testet i norsk sortsprøving og SCANTURF, 1985-2015. Hver testperiode varer normalt fire år, og årstallet angir siste året i de ulike periodene

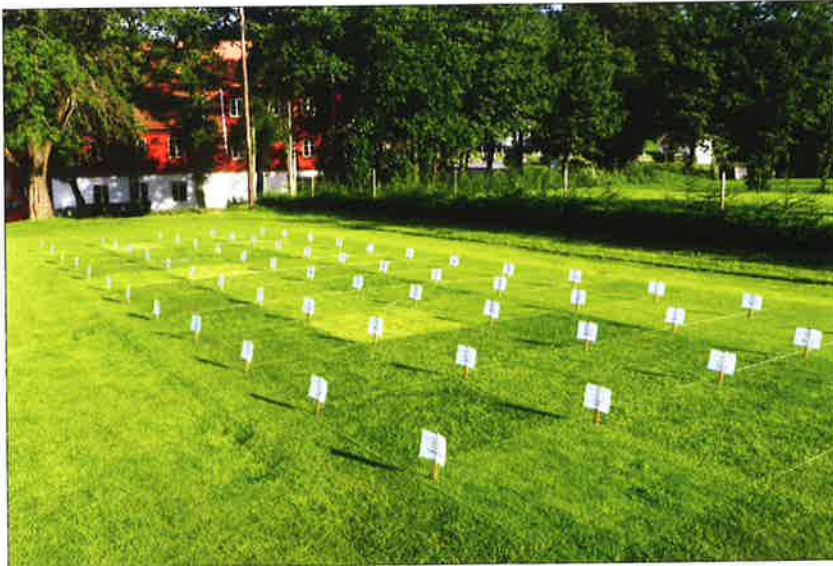
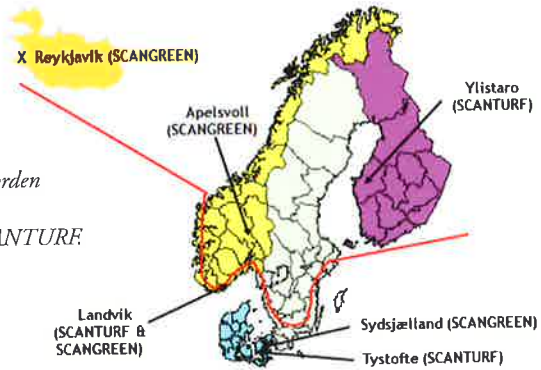
	Norsk sortsprøving					SCANTURF					Totalt
	1989	1993	1996	2001	2006	2008	2010	2014	2016		
Rødsvingel uten utløpere	8	15	5	6	5	9	8	2	3	61	
Rødsvingel, korte utløpere	7	2	3	1	1	3	3	1	1	22	
Rødsvingel, lange utløpere	6	6	8	2	3	2	1	1	1	30	
Engrapp	15	15	9	5	7	5	2	0	2	60	
Flerårig raigras	7	6	6	8	3	6	6	3	4	49	
Totalt	43	44	31	22	19	25	20	7	11	222	

Genetisk framgang

Ved sortsprøving er det viktig å ha gode målestokksorter (kontrollsorter). Et av formåla med kontrollsortene er å bygge bro slik at det bli mulig å lage felles lister med sorter testet i ulike perioder.

blant 'Top 5' (tabell 2a), mens 'Center' var blant de beste helt til sortseier valgte å trekke den fra markedet i 2012. Bildet må likevel nyanseres noe: Tabell 1 viser at nyere sorter som 'Wagner 1', 'Musica' og 'Barlineux' er sterkere

Figur 1. Kart som viser inndelingen av Norden i en nordlig og en sydlig klimasone, samt prøvesteder i SCANGREEN- og SCANTURF.



Bilde 1. SCANTURF-forsøk på Bioforsk Turfgrass Research Center Landvik.
Foto: Trygve S. Aamlid

enn 'Bargreen' mot mikrodochium-flekk ('Fusarium') i vekstsesongen. I forhold til 'Bargreen' er også skuddtettheten forbedret, og resultatene fra SCANGREEN viser at dette gjelder enda mer ved lavere klippehøyde. Men på fairways kan gamle sorter som 'Bargreen' og 'Olivia' fortsatt brukes i blandingene.

Figur 2. Framgang i visuell plen-kvalitet i norsk/SCANTURF prøving av rødsvingelsorter i perioden 1985-2015. Navnene viser et utsnitt av de beste sortene i hver prøveserie. Grønn farge viser at sorten fortsatt er på markedet, rød farge at den er trukket tilbake.



Tabell 2. 'Top 5' sorter pr 1.april 2015 av de tre underartene av rødsvingel. Egenskapene er angitt på skalaen 1-9, der 9 er best plenkvalitet, størst skuddtetthet, best overvintringsevne og størst resistens mot mikrodochiumflekk ('Fusarium') i vekstsesongen. Sortene er rangert etter plenkvalitet, deretter etter skuddtetthet og til siste etter overvintringsevne. 'Overvintringsevne' inkluderer både resistens mot overvintringssopp og toleranse mot fysiske vinterskader som frost, is- og vannskader og uttørking. Mer informasjon på www.scanturf.org.

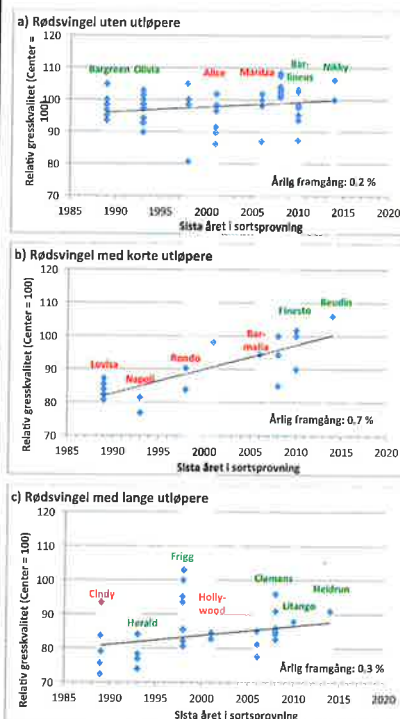
	Visuell plenkvalitet ved klippehøyde 10-20 mm	Skuddtetthet	Overvintringsevne	Resistens mot mikrodochiumflekk i vekstsesongen
a) Sorter uten utløpere				
Rosetti 1	6.4	7.3	5.9	3.4
Bargreen	6.4	6.9	5.7	3.2
Barlineus	6.3	7.2	5.7	6.0
Musica	6.3	7.1	5.6	6.0
Wagner 1	6.1	7.0	6.6	6.4
b) Sorter med korte utløpere				
Finesto	6.1	6.8	5.0	3.5
Valdora	5.9	6.9	5.1	3.4
Beudin	5.9	6.6	4.6	3.5
Cezanne	5.7	6.7	5.0	5.5
Barcrown	5.6	6.5	4.2	3.4
c) Sorter med lange utløpere				
Heidrun	5.8	5.9	5.3	5.0
Rossinante	5.6	6.1	5.1	5.0
Bossanova	5.5	6.0	-	-
Ombretta (Shadow II)	5.1	5.2	6.0	3.8
Livision	4.9	5.0	-	-

Rødsvingel med korte utløpere

For rødsvingel med korte utløpere har det gjennom de siste 30 år vært større framgang i sortsmaterialet (fig 1b). Riktignok lanserte Barenbrug allerede rundt 1990 den mye brukte sorten 'Barcrown', men denne er lite vintersterk og har derfor aldri vært rangert på topp i Norden. Nyere sorter som 'Cezanne', 'Valdora' og 'Finesto' har jamt over bedre overvintringsevne, og mot mikrodochium-flekk i vekstsesongen er 'Cezanne' blant de aller beste (tabell 2b).

Hvordan mengdeforholdet mellom sorter uten utløpere og sorter med korte utløpere bør være i frøblandinger til tee og fairway avhenger av hvor i Norden man holder til. Tidligere var det,

iallfall i Norge, tradisjon for å bruke lite av sorter med korte utløpere, men de siste års forbedringer i sortsmaterialet har gjort dette mer aktuelt. Dette støttes også av danske forsøk, riktignok på green, som viser at rødsvingel med korte utløpere konkurrerer bedre mot tunrapp (og sannsynligvis andre ugras) enn sorter uten utløpere. På tees er det også rimelig å tro at sorter med korte utløpere er raskere til å reparere divots. Uten å ha vitenskapelig dokumentasjon kan derfor en foreløpig rettesnor være at i sørlig klimasone bør sorter med korte utløpere utgjøre rundt 50 og 70 % av rødsvingelen i frøblandinger til henholdsvis tee og fairway. I nordlig klimasone vil det fortsatt være tryggest å ha overvekt av vintersterke sorter uten utløpere.



Figur 2. Framgang i visuell plenkvalitet i norsk/SCANTURF prøving av engrapp- og raigrassorter i perioden 1985-2015. Ellers Forklaring som i figur 1.

Rødsvingel med lange utløpere

Rødsvingelsorter med lange utløpere er mindre tette enn sorter med korte utløpere eller uten utløpere, og den genetiske framgangen har også vært liten for denne underarten (fig. 1c). 'Heidrun' rangeres i dag som beste sort (tabell 2c) men heller ikke denne er tett nok til å hindre ugras fra å etablere seg i fairway (bilde 2). Den norske sorten 'Frigg' regnes ikke blant de fem beste bl.a. fordi den har dårlig vinterfarge (bilde 3), men i nordlig klimasone anbefales likevel å blande inn inntil 25 % 'Frigg' på grunn av sortens fremragende overvintringsevne (bilde 4).

Nyttig Nytt til Golfsesongen



Gator XUV 550 Arbeidsbil for bane og terreng.
Nye XUV er en lett 4 hjulstrekker som leveres med 2 eller 4 seter. Registreres som traktor og kan kjøres på offentlig vei. Egner seg like godt på landstedet som i park og anleggsdrift.



Redexim
Charterhouse
Breaking barriers to better turf.

Redexim Speed Brush

Børste for bruk etter toppdressing.
Etterlater meget godt resultat og har stor kapasitet.



Kontakt Morten Bunes for ytterligere info
tlf.: 40442819, evt. mail:
morten.bunes@felleskjopet.no



Felleskjøpet

Innvintring

Komplett 6 ukers innvintringsprogram inneholder: analyser, gjødselmiddel, tolkning og rådgivning.



Haga Golf, 10 cm tykk is. 4 mars 2015



Haga Golf green. 8 mars 2015



FABROS
Kurefjordveien 30
1580 Rygge

tel: +47 40346228
www.fabros.org
post@fabros.org

Engrapp

Engrapp regnes tradisjonelt for å være følsom for lav klipping, men mange nye sorter tåler dette bedre enn de gamle sortene. Figur 2a viser at den årlige framgangen i plenkvalitet i perioden 1985-2010 (ingen nye engrappsorter var påmeldt fra 2011 til 2014) var større for engrapp enn for noen av de andre grasartene. Engrapp har alltid hatt god overvintringsevne, så det er særlig når det gjelder skuddtetthet, bladbredde og høydevekst at de nye sortene er bedre enn de gamle. 'Limousine' har lenge vært ansett som 'dronninga' blant engrappsortene, men i kystnært klima blir den ofte sterkt angrepet av rust om høsten. Her er 'Kaitos' sterkere.

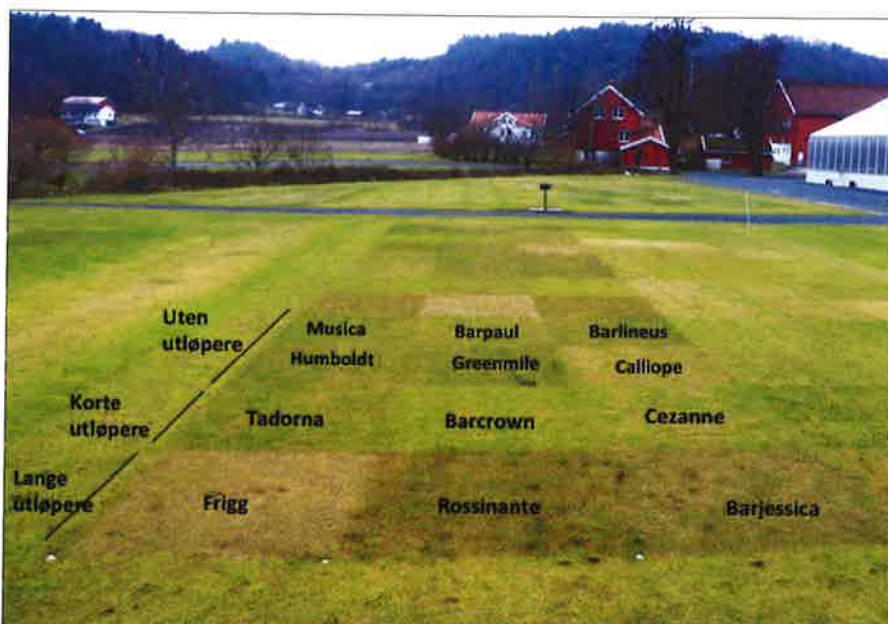
Flerårig raigras

Internasjonalt er raigras det mest brukte plengraset (ved siden av strandsvingel som er lite aktuelt i Norden), og foredlingsfirmaene legger ned store ressurser i få fram nye sorter av denne arten. Figur 2b viser da også jamn framgang i plenkvaliteten av raigras gjennom hele perioden. Som for engrapp gjelder dette særlig for egenskaper som skuddtetthet, bladbredde og høydevekst. Raigrassortene er også jamt over blitt mørkere (bilde 5), men dette er ikke nødvendigvis en fordel på fairwayer med mye tunrapp.

Overvintringsevnen til dagens raigras-sorter er litt bedre enn for 30 år siden, men framgangen er mindre enn for skuddtetthet og høydevekst. Mye tyder på at dette vil bedre seg når det nå kommer tetraploide raigrassorter på markedet. Disse er riktignok grovere og mindre skuddtette enn diploide raigrassorter (bilde 6), men resultatene fra SCANTURF viser bedre resistens mot overvintringssopp (bilde 7).



Bilde 2. 'Heidrun' er pr 1.april 2015 den høyest rangerte sorten av rødsvingel med lange utløpere. Men den er ikke like tett og slipper dermed inn mer ugras enn sorter med korte utløpere, f.eks. 'Beudin'. Foto: Trygve S. Aamlid



Bilde 3. Vinterfarge hos rødsvingelsorter med lange utløpere, korte utløpere og uten utløpere på Landvik 25.februar 2015, etter ca. en måneds snødekke. Foto: Trygve S. Aamlid.

Våre løsninger på dine utfordringer



Granulert gjødsel



Uorganiske næringsløsninger



Organisk gjødsel,
jordforbedringsmiddel



Frøblandinger



Luftepinner, underkniver

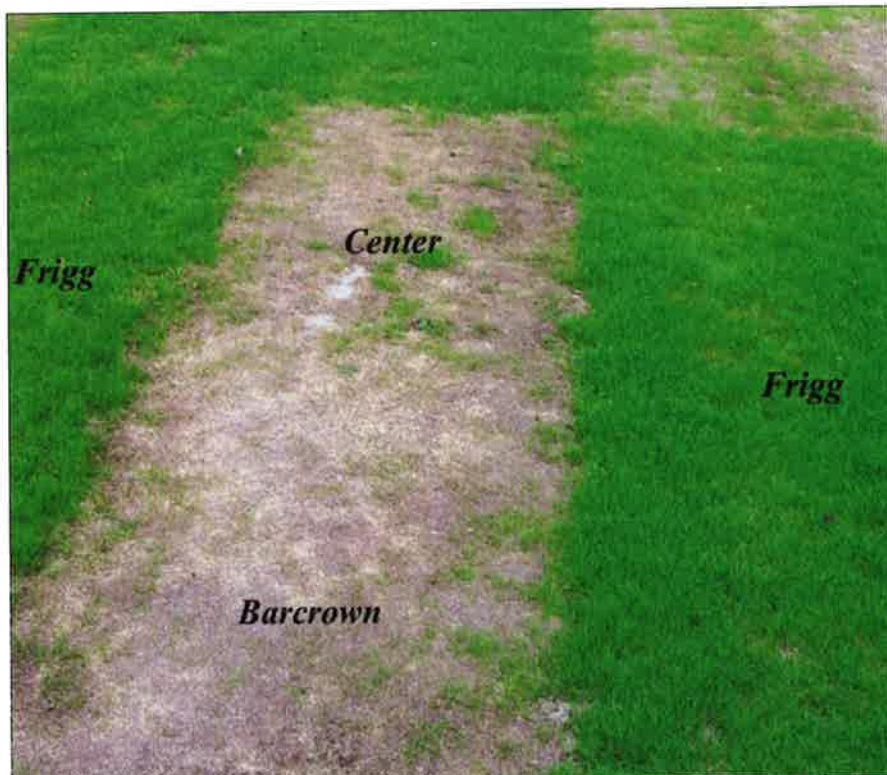


Biostimulanter, bladgjødsel

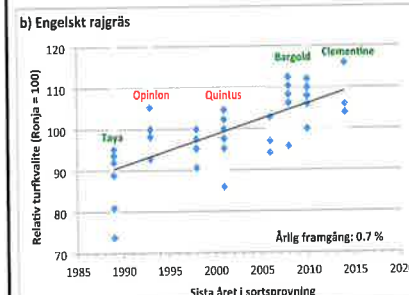
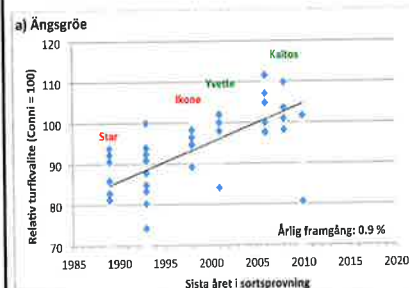
Ta kontakt med oss:

Micke tlf: 41 44 70 91
Olav tlf: 45 60 32 62
Morten Eirik tlf: 48 09 25 82

www.floratine.no



Bilde 4 Overvintring av ulike rødsvingelsorter våren 2004 på Hallingdal GK i Hemsedal, Norge, ca 530 m over havet. Foto: Ole Martin Lilleby.



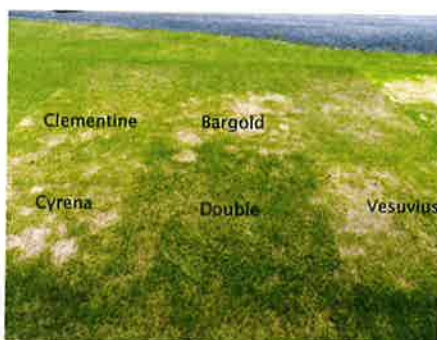
Figur 2. Framgang i visuell plenkvalitet i norsk/SCANTURF prøving av engrapp- og rajgrassorter i perioden 1985-2015. Ellers Forklaring som i figur 1.



Bilde 5. Mange nye raigrassorter har mørk farge. Foto: Trygve S. Aamlid



Bilde 6. 'Double', den første tetraploide raigrassorten i SCANTURF, har grovere blad og mindre tetthet enn tradisjonelle diploide sorter. Foto: Trygve S. Aamlid.



Bilde 7. Tetraploide raigrassorter har større resistens mot overvintringssopp. Bilde fra SCANTURF på Landvik våren 2013. Foto: Trygve S. Aamlid.

Mange greenkeepere bruker raigras i reparasjonsblandinger for tee, men mange er også skeptiske til å ha denne arten med i frøblandinger til fairway. På områder med my tråkk og kjøring med golfbiler må raigras likevel kunne forsvares, for når det gjelder slitasjetoleranse er det ingen andre arter som kan måle seg med raigraset.

NYE AKTUELLE FORSKRIFTER

Mulige eksplosiver

Det er nå vedtatt skjerpede bestemmelser om salg og oppbevaring av stoffer som kan brukes til å lage bomber. Det mest aktuelle for oss er at gjødselslag som inneholder mer enn 16 % ammoniumnitrat (for eksempel fullgjødning 18-3-16) ikke kan selges til privatpersoner. For å få kjøpt dette må du dokumentere tilknytning til en virksomhet som har behov, og forhandlere må føre oversikt over salget. Det er altså innført et legitimasjonskrav. I tillegg må slik gjødning oppbevares utilgjengelig for uvedkommende. Det skal være rutiner som oppdager svinn eller tyveri på lager. Slikt svinn skal oppdages og rapporteres raskt til KRIPOS.

Ny forskrift om plantevernmidler

Etter flere år i byråkratiet er det nå vedtatt nye regler om plantevernmidler. Den største endringen var på det politiske plan ved at EU sitt regelverk nå er implementert i Norge. I praksis er det bare små endringer for oss brukere. Det viktigste er krav til testing av sprøyteutstyret. Godkjenning av plantevernmidler skal fortsatt skje nasjonalt, men de testene som ligger til grunn for godkjenningen kan være gjort i andre nordiske land.

Begge forskriftene er tilgjengelige på www.lovdata.no og bør tas inn når dere reviderer internkontrollsystemet.



CLUB CAR CARRYALL 550 – TRANSPORTBIL MED LASTEPLAN

Leveres med 48 volt batteridrift og Subaru 14 hk EFI motor.



CLUB CAR PRECEDENT 12 – GOLFBIL

Leveres med 48 volt eller subaru EFI bensinmotor. Kan leveres som 2 eller 4 seter.



Club Car markedsføres av Hako Ground & Garden AS. Tlf 22 90 77 60. www.hako.no



S/48

RAIN BIRD

Perrot

REGNERBAU CALW

NYHET !
S48 er Perrot forhandler for
det norske markedet.



S48 VANNINGSANLEGG AS
Drengsrudbekken 11 - 1383 Asker
post@s48.as <http://www.s48.as>

Rain Bird & Perrot vanningsanlegg
Fontener - GPS oppmåling - kartprogram
Nedplogging av rør & kabler - Kjedegraving

SIKKER BRUK AV GASS I VERKSTEDET



Kai Arne Trollerud

Av og til når vi reparerer utstyr på verkstedet benytter vi ulike gasser for å få utført arbeidet. Acetylen og oksygen til varming og skjæring, propan for varming, og argon eller ulike blandgasser for sveising. Gass er supert å benytte til alle disse formåla så sant man følger de regler som gjelder for lagring og håndtering. Gassflasker med tilhørende utstyr kan og vil medføre uønskede hendelser på et verksted om de lagres eller håndteres feil.

Fortrinnsvis bør gassflasker lagres utendørs, for om en bygning brenner vil gassflaskene gjøre situasjonen ekstra farlig. En oksygenflaske som varmes opp til ca. 350 grader kan eksplodere når som helst. I en acetylenflaske vil en farlig spaltingsprosess kunne starte allerede ved 300 grader. Ved en brann nås denne temperaturen ganske raskt. Sikkerhetssavstanden ved gassflaskeeksplosjoner er satt til 300 meter for det er store krefter i sving. Ved innendørs lagring kan du altså risikere at brannvesenet må la bygningen brenne ned av hensyn til egen sikkerhet. Ved utendørs lagring i et forskriftsmessig lager er det mye enklere for innsatsstyrkene å håndtere både en innsats mot lageret, og mot bygningsmassen for øvrig.

Manglende vedlikehold kan medføre lekkasjer som igjen kan føre til eksplosjoner eller branner.

Siden 1998 vært påbudt med tilbake-slagssikring og retursperreventil som en del av utstyret når man benytter brannfarlig gass eller brannfarlig og oksiderende gass sammen til sveising, skjæring, lodding eller termisk sprøyting. Fortsatt er det noen som synder mot dette, med desto større fare for spalting og flaskeeksplosjon som resultat. Dessverre er det mange som ikke har nok kunnskap om hvordan utstyret fungerer. Dette har ved flere anledninger resultert i store og unødige utrykninger fra brannvesen og politi. Men det viktigste er at det er eier og bruker som må betale skaden til slutt.

Gamle, utette slanger er den vanligste årsaken til lekkasjer. Slangene til gassbruk er produsert i gummi, og gummi er ferskvare. Det viktigste er at du jevnlig sjekker slangen for sprekker og skader som kan medføre lekkasjer. Steng brenneren, trykksett utstyret og steng flaskene igjen. Om du har lekkasje faller trykket. Du kan også benytte lekkasjespray som vil avdekke eventuelle lekkasjer som bobler.

Vi arrangerer ulike kurs rundt sikker håndtering av gass i store deler av landet. Ta gjerne kontakt om du behøver opplæring eller har spørsmål gassutstyr på anlegget ditt.

For å unngå eksplosjonsfare bør du følge disse reglene:

Gassflasker skal lagres 6 meter fra brennbart materiale med mindre tilstrekkelige kompenserende tiltak er iverksatt.

Lageret skal være tilstrekkelig ventilert.

Flaskene skal være utilgjengelig for uvedkommende.

Lageret skal være merket med varselskilt.

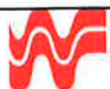
Det skal være tegnet inn på områdeplan / situasjonsplan.

Brennbare og ikke brennbare gasser skal lagres artsilt.

Fulle og tomme flasker bør oppbevares hver for seg.

Det skal finnes brannslukningsutstyr nær lageret.

Flaskene bør beskyttes mot nedbør.

**VVS COMFORT A.S**

Tunveien 14, 1820 SPYDEBERG
Tlf. 69 83 85 85 • Fax. 69 83 82 75
vvscomfort.no • post@vvscomfort.no

**TORO**

VVS Comfort AS importerer og leverer Toro Automatisk Vanningsanlegg, Agro Drip Dryppvanning, Supreme Pe koblinger og Spectrum Technologies, inc sine produkter. Toro sprederer har en rekke funksjoner som kan hjelpe deg som vanner på utsatte områder. Juster sprederen der og da når du ser behovet.

Nyhet!

VVS Comfort AS har inngått avtale med Spectrum Technologies, inc. Vi leverer nå TDR 300 fuktmåler. Har du lyst å måle hva som skjer på rotnivå? Kontakt oss gjerne for et tilbud.

Toro Infinity er kommet for å bli. Legg igjen spaden og juster sprederen fra toppen. En skrutrekker er alt du trenger.

Ring Christian Grimeland på 900 12 523 eller Vidar Borger på 95082364 E-post: christian@vvscomfort.no
Vi gleder oss til sesongen 2015 og er klare dersom det skulle være noe!

Toro Infinity



TDR 300



nga

mesterskap og firmamesse

15. og 16. september
på Miklagard



nga.no

A Member of
The Linde Group**AGA**

Opplev magien med GENIE®

En bedre arbeidshverdag rett og slett.

Lettvektslaske i unik solid konstruksjon. Påmonterbare hjul og teleskophåndtak gjør det enkelt å flytte flasken og du unngår tunge løft. 300 bar gir opptil 45% mer gass, og det digitale displayet viser informasjon som forenkler arbeidet ditt.

AGA – ideas become solutions.



YouTube

Se presentasjonsfilm.



www.aga.no

FORSIKRING FOR GOLFANLEGG

Menn i røde bukser har alltid fått min oppmerksomhet. Erik Aagaard ønsker meg velkommen og leder meg gjennom en lang gang, forbi puttematta og kaffemaskinen. «Håper du liker den sterk» sier han, før han viser vei inn til et romslig møtelokale med dansk flagg på bordet. I vinduskarmen, dårlig skjult bak gardinet, står en stor samling flagg. Jeg er på besøk hos en internasjonal forsikringsmegler for å få noen tips om forsikring av golfanlegg. Grunnen til at jeg er akkurat her, er at Erik er golfentusiast. Han er medlem av Grønmo golfklubb men har spilt mange baner og samarbeidet med flere av dem gjennom GAF.



Hvilket forhold har du til forsikring, spør Erik. Jeg svarer at jeg ikke tror de er der for å hjelpe meg når ulykka er ute, men at de erstatter det de må. Erik virker ganske fornøyd med svaret. På forhånd har han sendt meg et avisoppslag for å sette fokus: Det er viktig å forstå det som står skrevet med liten skrift. Når jeg forteller at jeg pleier lese alle 30 sidene av vilkårene, stiller han igjen et spørsmål: Men forstår du det du leser?

Norsk forsikringsbransje tjener mye penger på at kundene betaler en høy pris for lav risiko. De selger også flere forsikringer som dekker samme hendelse. Når ulykken er ute vil utbetalingene fra flere forsikringer kunne bli samordnet slik at du ikke får mer enn om du hadde hatt den ene forsikringen. Du skal få eksempler senere. Samtidig er forsikringselskapene mestere i lobbyvirksomhet overfor politikere. De får lov å trekke fra i regnskapet en rekke avsetninger på framtidige, foreløpig ukjente erstatningskrav. På den måten får de svakere resultater på papiret (som gir grunnlag for å sku opp forsikringspremien), skatteutsettelse og mulighet til å bygge opp enorme formuer. Det er bare å sjekke finansinntektene i regnskapene, så ser du at forsikringsmarkedet sitter på kjempeformuer. Fordi det norske forsikringsmarkedet er overpriset, søker vi ofte avtaler med utenlandske selskap når vi skal finne gode løsninger for kundene våre. Det er forresten ikke mange av de store selskapene som er norske. If er jo svensk og Tryg er dansk.

Har du svømmebasseng og flaggstang, spør Erik. Han tar gjerne journalistens rolle og stiller retoriske spørsmål. Jeg må innrømme at jeg bor i hus, men har verken basseng eller flaggstang. Da er det rart at du må betale en forsikring

som dekker skader på det bassenget du ikke har, mener Erik. Men slik er det. Norsk forsikringsbransje er gjennomsyret av sosialdemokratisk tenkning. Se på denne grafen, sier Erik og finner fram en presentasjon som var laget for medlemmer av GAF. Den viser risiko for yrkesskade i ulike yrker. Dykkere har stor risiko, mens revisorer har lav. Her er forsikringspremien som disse gruppene må betale. Det folk betaler i forsikring står ikke i forhold til risiko. Vi som har lav risiko subsidierer dem som har høy risiko. Det er typisk. Det er her golfanlegg kommer inn. De har en lav risiko på en rekke områder, men får ikke en lav premie. Ofte kommer de i samme kategori som landbruk og skogbruk der maskinene er større, farligere og kjører i et vanskeligere terreng. Jeg kjenner bare ett tilfelle av maskinskade på golfbaner. Jeg klemmer inn et spørsmål: Hvilke kategorier forsikring behøver man på golfanlegg? Det er egentlig bare to kategorier, svarer Erik. Det ene har med folk å gjøre. Det andre er skader på gjenstander.

Yrkesskadeforsikring og pensjon er obligatorisk. Det må man ha. Yrkesskadeforsikringen omfatter også alle frivillige medarbeidere. Pass bare på å sette en liten parentes når dere oppgi antall årsverk; (inkludert dugnad). Da er alle frivillige omfattet i disse årsverkene, uten at dette er ført opp som et eget punkt. Egne punkter gir som regel en høyere pris.

Jeg anbefaler å tegne en ansvarsforsikring. Den dekker ansvaret for at noe skjer som ikke skulle ha skjedd. For eksempel at en ball returneres fra stolpen på driving rangen og knuser tennene til den som slo. Klubben har ansvar for at denne stolpen ikke var sikret, men det skulle ikke skjedd.

Men alle spillere er vel forsikret gjennom Norges Golfforbund, antyder jeg. Den ordningen er bare tull. Du kan sitere meg på det, sier Erik etter en ørliten tenkepause. Alle golfspillere har jo en privat innboforsikring. Den omfatter ansvar som golfspiller. Det betyr at om en golfspiller skulle være uheldig og skade en annen, så vil golferens egen forsikring slå inn. De pengene som betales fra klubbene til NGF er et eksempel på det jeg kaller Narvesensyndromet. Det er et lite beløp som ingen bryr seg om, men når mange betaler, så blir det penger av det. Golfmedlemmene i Norge blir altså tvunget til å betale på en forsikring som hver enkelt av oss allerede har forsikret. Når det gjelder forsikring av bygninger og maskiner er det viktig å oppgi riktig

verdi. En bane jeg hjalp hadde oppgitt verdien på en traktor fra 1999 til fem hundre tusen. Dette var fremdeles utgangspunkt for beregning av premien. Traktoren var nå gammel, og hadde den blitt ødelagt ville erstatningen blitt satt til gjenanskaffelsesverdi. En traktor fra 1999 får du for femti tusen. Dette eksempelet viser hvor viktig det er å holde orden på verdiene. Et enkelt regneark med en årlig avskrivning og restverdier kan være til stor hjelp. Visste du at bare maskiner på hjul eller belte med egen motor behøver spesifikasjon i forsikringsavtalen? Jeg så en gang en golfbane som hadde spesifisert en Flymo gressklipper. Den går som kjent ikke på hjul. Derfor var den forsikret som en del av utstyret dersom driftsbygningen hadde brent

ned. Det samme gjelder for tilhengere, ryddesager og løvblåser. Slikt er greit å kunne.

Jeg forteller at noen golfbaner har fått skade på vanningsanlegget etter lynnedslag. Erik mener at det er stor forskjell hvor i landet det er fare for lyn, og at det er lurt å gjøre en vurdering av behovet basert på statistikk over lynnedslag. Vanningsanlegget er forsikret som en del av bygningene.

Når opplever vi avkortning i forsikringsoppgjør, spør jeg. Avkortning skjer når skaden skyldes eller er blitt verre på grunn av slurv og slendrian. Når sikkerhetsregler ikke er blitt fulgt, så skal ikke fellesskapet betale. Så enkelt er det.



Fra brann på Oslo GK. Foto: Jarle Haugness



Lynnedslag i vanningsanlegg. Foto: Serhat Øzsatici, S48 Vanningsanlegg AS.

Det er en del av arbeidsgiveransvaret å sørge for gode regler og rutiner. Du får ikke betalt når døra ikke var låst eller dørlukkeren inn til oljerommet ikke var reparert. På dette området er det et hav av forskjell mellom de store klubbene med profesjonelle daglige ledere. De kan sørge for at rutinene er på plass. I en dugnadsklubb der ingen har ansvar for rutinene, er det derfor større sjanse for avkortning.

Hovedregelen for forsikring er at du skal forsikre deg mot de kostnadene du ikke kan tåle. Men golfbanedrift er forholdsvis lav risiko. Det er derfor smart med et kritisk blick på forsikringsavtalen. Jeg har gjort en jobb for GAF. De klubbene som er medlem der har fått forsikringsavtaler som har spart dem for 20-30 % i forhold til tidligere individuelle forsikringer. Det er mye lettere å oppnå gode avtaler når man forhandler om store beløp.

Jeg rusler ut i St.Olavs gate denne vakre vårdagen og lurar på om jeg klarer å formidle poenget til Gressforums lesere. Kort sagt: Golfbanedrift har lav risiko. Derfor kan oppnå rimelig forsikring. Det er enklest å forhandle når man opptrer samlet, som for eksempel gjennom forsikringsavtalen til GAF.

KUNSTGRESS FOR GOLF

ET KOMPLETT SORTIMENT FOR GOLFANLEGG

Unisport tilbyr et komplett sortiment for golfanlegg samt ulike gummiplater i ulike farger. Sammen med en golfbanearkitekt reGolf Scandinavia hjelper vi deg gjerne å utforme bane, range og øvningsområder.



GUMMIPLATER



KORTHULLSBANE



DRIVING RANGE



UTSLAGSMATTE



SPILLEGREENER



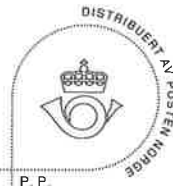
CHIPPEOMRÅDE

Kontakt Unisport for mer informasjon om kunstgress for golfanlegg,
tlf 32 23 23 30, alternativt norge@unisport.com

B

Returadresse:
Norwegian Greenkeepers Association
Myhreaveien 28
3483 Kana – Holmsbu

NORGE



TOTALLEVERANDØR AV DRIFTSMIDLER TIL VEDLIKEHOLD OG BYGGING AV GOLF- OG FOTBALLANLEGG

Espen Bergmann, fagsjef

Mobil: 46417909

Epost: espen.bergmann@felleskjopet.no

Magnus Myhre, salgsrepresentant

Mobil: 45290282

Epost: magnus.myhre@felleskjopet.no

Forhandler: Everris, Custom Agronomics, Syngenta Lawn and garden og Sibelco Europe.

Morten Bunes, salgsrepresentant Reinhardt Maskin

www.reinhardt.no

Mobil: 40442819

morten.bunes@felleskjopet.no

Forhandler: John Deere, Redexim, Buffalo, Tru Turf, Carrier Turf og Billy Goat



Ta kontakt for en hyggelig fagprat!